

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

Blagoslovljenje novega ognja veliko soboto.

(Zgodovinska črtica.)

Za prvih krščanskih časov veliko soboto ni bilo nikakoršnega cerkvenega opravila, tudi maše ne. Stoprav po noči od sobote do nedelje opravljalo se je, kar se opravlja dandanes soboto dopoldne. Prav zato se tudi še zdaj mnoge molitve tega dne nanašajo na „noč“ in mi Slovenci imenujemo po teh nočnih opravilih praznik Gospodovega vstajenja „Veliko noč“. Le krščevanci so se pozvali o „tretji“ uri skup k zadnji preskušnji; zahtevalo se je od njih izpovedanje vere, Gospodova molitev in znaki štirih evangelistov, potem pa jih je izpustil mašnik, opominjajoč je, naj bodo zbrani v molitvi.

Ob „deveti“ (treh popoldne) podal se je škof z vso duhovščino v cerkev in s tem začela se je vigilijska prihodnjega praznika. Najpred je prišlo na vrsto blagoslovljenje novega ognja, kojega luč bi imela svetiti vso prihodnjo noč. V prvih stoletjih bila je navada, da se je vsaki dan pred večernicami izkresal iz kremenca ogenj, s katerim so se potem vse svetilnice in sveče prižgale. Ta luč je potem gorela do večernic prihodnjega dne. Rimska cerkev je to učinila veliki četrtek zjutraj s posebno slovesnostjo, novi ogenj pa je bil ta dan na posebni način blagoslovljen. Kakor piše sv. papež Caharija v listu do sv. Bonifacija, ki je bil v 8. stoletju zasedel nadškofijstvo v Mogunciji, prižgale so se s tem ognjem tri svetilnice, katere so obesili na skritek kraji in skrbno varovali da niso ugasnile. Od teh svetilnic vzeli so potem luč za noč velike sobote. V naslednjem veku (847.) za sv. papeža Leona IV. bilo je kresanje ognja iz kremenca, kar se je prej skozi vse leto godilo, le za veliko soboto zapovedano. S to zapovedjo je, se vé da, tudi jenjalo blagoslovljenje ognja na veliki četrtek, ali prav za prav preneslo se je na veliko soboto.

Da se izkreše ogenj iz kamna, ima globok, a lahko razumljiv pomen. Krist je rekel: „Jaz sem luč svetá;“ materijalna luč je torej podoba Jezusova. Tudi kamen spada med one podobe, v katerih nam sv. pismo kaže Izveličarja. „Krist je vogelnik“ pravita apostola Peter (1. 2. 6.) in Pavel (Efez. 2. 20.); oba pa se ozirata na besede proroka Izaije (28. 16.). Toda tu je

iskrâ, izvirajoča iz kamna, še popolnejša podoba; kajti ona pomenja Jezusa Krista vstajajočega iz groba, dasi tudi je bil njegov vhod s kamnom zaprt.

Spodobi se tedaj, da se ta skrivnostni ogenj blagoslovi na poseben način; saj mu je namen, velikonočni sveči in potem tudi altarju samemu dati svojo luč. V cerkvi ugasnjene so vse svetilnice; v prejšnjih časih ugašali so verniki ogenj tudi po svojih hišah, predno so šli v cerkev, in potem so se s tem blagoslovljenim ognjem vsa ognjišča vsega mesta ali kraja vžgala. Delil se je vernikom kot zagotovilo vstajenja božjega. Opozarjamo tu svoje bralce na drug pomen te podobe, ki ni nič manj važen. Da se o tem času vse luči ugasnejo, pomeni da je jenjala stara zaveza; kajti konec je bil v onem trenutku, ko se je bilo zagrinjalo v tempeljnu raztrgalo. Prihod novega ognja pomenja milostno oznanjenje nove zaveze, ki jo je sklenil Jezus luč svetá ter ob enem vse razjasnil in uresničil, kar je bilo v prvi zavezi še temnega.

Važnost skrivnosti svetega ognja je tolika, da se je Bogu samemu skozi več stoletij vredno zdelo, vsako leto na ta dan v cerkvi božjega groba v Jeruzalemu po čudeži vpricho zbranega vernega ljudstva ta ogenj prižgati. Duhovščina in narod čakala sta v sveti tihoti pred božjim grobom razodenja milosti z nebes. Ena izmed ugasnjenih svetilnic, katere so nad tem zmagnosnim svetim spomenikom Kristovem visele, užgala se je sama. Ob nji prižgale so se druge svetilnice ter njena luč med vernike razdelila. Verniki pa so ž njo ogenj na svojem domačem ognjišču zanetili. Ta vsako leto ponavljajoči se čudež godil se baje prvič tadaj, ko so bili Saraceni Jerusalemu prvokrat vzeli. Gotovo naj bi bil pričal tem nevernikom o svetosti krščanske vere. O resnici tega dogodka soglasno pričajo vsi zgodovinarji onega časa, kateri so pisali o osodi latinskega kraljestva jerusalemskega. Ko je bil papež Urban II. na Francosko prišel navduševati kristjane za prvo križansko vojsko, navedel je razne vzroke, radi katerih vernikom zahodnjih dežel grob Izveličarjev mora posebno drag biti, in med njimi nahaja se tudi pripoved onega čudeža, ki so ga vsi romarji iz svete dežele potrdili. Trajal je čudež ves čas dokler je bil Jerusalemu pod krščansko vlado. Stoprav potem ko je Gospod po sklepah neumljive svoje pravičnosti dal mesto, v kojem so se vršile skrivnosti našega odrešenja, sili nevernikov, ponehal je tudi čudež ter se nikdar več ne ponovil. Pač pa so znane one abotne in bogoskrunske sleparije, katere vsako leto cerkev božjega groba onečastijo, kadar pravoslavna duhovščina v navzočnosti nevednega in fanatičnega naroda ta dan z raznimi glumami oni čudež ponoviti skuša, kateri je že pred toliko stoletji ponehal.

Kaj zlasti ovira reformo cerkvene glasbe?

O tem predmetu imel je g. župnijski provizor Feuersinger pri zadnjem občnem zboru solnograškega Cecilijinega društva meseca avgusta lanskega leta izvrsten govor, iz katerega posnamemo naslednje. Saj so razmere ondi in pri nas enake.

1) Jako močno zapreko proti svrhi našega društva vidim v tem, da oni, kateri bi imeli delati za reformo cerkvene glasbe, nimajo nikakoršnih

stalnih načel. Ne motim se, če rečem, da velika večina naših cerkvenih pevovodij, dà tudi premnogo duhovnikov o bistvu, svrhi in svojstvu liturgične cerkvene glasbe popolnem ali deloma napačne nazore imajo, ali pa še celo nobenih nimajo. Kako pa naj bi se človek ogrel in navdušil za stvar, o kateri še pravega pojma nima, ako mu manjka potrebnih načel?

Prava načela gledé cerkvene glasbe mora toraj v prvi vrsti pevovodja, pevske osobe, duhovnik in deloma tudi narod spoznati in razumeti; in trdno sem prepričan, da zunaj na deželi nikdar ne bodo dalje prišli, ako se v deškem in duhovskem semenišču in zlasti tudi na učiteljskih pripravnicah ne bodo ozirali na to točko, akó se o pravih načelih *puncto* cerkvene glasbe ne bode delil obligatni pouk. Z ozirom na to prvo zapreko tudi živo priporočam naročbo in čitanje kakega cerkveno-glasbenega lista. Toda edina stalna načela še nikakor ne zadostujejo k reformi cerkvene glasbe. Potrebujemo tudi ljudi, ki so v stanu ta načela praktično izvrševati, kateri po svojem prepričanju doslednje delovati hočejo; potrebujemo namreč teoretično-praktično izolikanih glasbarjev. Le-tó me dovéde do druge zapreke. Velika težava gledé cerkveno-glasbene reforme tiči namreč

2) v nedostatni glasbeni obrazovanosti naših orglavcev, cerkv. pevovodij in — duhovnikov! Dà, gospoda moja, tudi duhovnikov! Na nekaterih krajih se absolutno nič ne dá storiti, ako kateri izmed duhovnikov pevskega osobja (z vodjo vred) ne presega s temeljito glasbeno obrazovanostjo in mu ne imponuje. Najbolj pa ovira reformo cerkv. glasbe nedostatno znanje naših orglavcev.

Res da cecilijino društvo nima moči niti sredstev, vse nesposobne cerkvene pevovodje in orglavce zapoditi ter je s spretnjšimi nadomestiti. Nočem in ne morem tu vsega navesti, kar je za daljše obrazovanje cerk. glasbarja posebno važno; toda eno stvar bi vendar rad omenil, kar se mi za glasbeno obrazovanje naših orglavcev — kateri imajo pri nas skoro povsod tudi vodstvo cerkvenega pevskega zbora — posebno imenitno dozdeva. Skrbite namreč namreč, gospóda moja, vedno za to, da bodo vaši orglavci po dobrih predlogih preludovali! Vedno prosto preludovati je velika nesreča za mnoge, sicer dobro nadarjene orglavce: dovéde ga do pogubne brezsmiselnosti ter v najžalostnejšo malomarnost, vsled katere revež orglavec za daljše obrazovanje še sposoben ni, ampak naravnost „zamlakuži“. In vendar bi se dala z igranjem po dobrih predlogah fantazija, vkus in tehnična spretnost jako olikati, duh za resnobno glasbo imeti in tako nehoté orglavca primorati, da bi gotove skladbe iz svojega repertorija odpravil in z dobrimi nadomestil.

Zato, gospoda moja, zahtevajte od svojih orglavcev prav strogo, da bodo pridno po predlogah orglali. Ne manjka se nam gotovo ne, dobrih orgelskih preludij, lahkih in težkih; torej je kupujte in ne odjenjajte dokler njih raba na vaših korih ne postane pravilo. — A nahajajo se tudi pevovodje, dà, celó duhovniki, katerim so načela cerkvene glasbe dobro znana in kateri so kot glasbarji na dobrem slovesu, morda je v tehnični spretnosti malokdo prekosi, toda cecilijinemu društvu ter sploh glasbi v cerkvenem duhu popolnem mrzli in kritični nasproti stojé ali celó pogubno zoper njo delajo. In zakaj? To me pripelje do tretje zapreke

3) glavni vzrok namreč, zakaj da v cerkveno-glasbeni reformi tako težko in počasi napredujemo, je ta, da tolikrat manjka cerkvenega duha, da tolikanj razširja verska mlačnost. Prikazni v tej zadevi so jako žalostne. Nočem tu govoriti o onih glasbarjih, kateri so vzrastli še v stari šoli in se po nobeni ceni ne dajo odpraviti od svojih napačnih nazorov; marveč menim tu ono vrsto ljudij, katerim je liter vina najvišji pojem, katerim je cerkvena glasba rokodelstvo in „molzna krava“, kateri bi pravega duha lahko imeli, à ga nočejo imeti.

Ah! Da vlada več cerkvenega duha po naših korih, koliko bolje bi bilo z „*Musica sacra!*“ Kdor je cerkvenega mišljenja, dela po pravilu: „Cerkev edina ima pravico, gledé cerkvene glasbe postave dajati; moja dolžnost pa je, da te predpise po svoji moči izvršim“.

Gospóda moja, kjer je pravi cerkveni duh, kjer se zavedajo krščanske dolžnosti cerkev poslušati, ondi se tudi ne bodo bali truda in stroškov, skratka, ondi je požrtovalnost in vse se bode zgodilo, kar se v danih okoliščinah sploh storiti more. Kako se ta zapreka, ta nedostatnost cerkvenega duha dá odstraniti? Ne vem drugega sredstva, kot neumorno delavnost od naše strani, vedno obrambo naših načel z besedo in izgledom ter vztrajno skrb za to, da se vzgaja mladi naraščaj glasbarjev o pravem času za cerkveno mišljenje in reformo cerkvene glasbe.

O cerkvenem petji

gg. bogoslovcem govoril 5. sušca Fr. Žvan.

(Konec.)

Sv. maša je najvzvišenejša drama, namen cerkvenega petja je pa razlagati, razjasniti, raztolmačiti dejanja sv. maše. Isti tekst morajo tedaj peti, katerega mašnik bere, da bodo mogli s petjem izraziti čutila, ki bi na božični praznik vernike navdajala. Če se tedaj pri altari vrši kaj veselega, pretresljivega ali žalostnega, vse to naj se izraža ob jednom tudi (s petjem) iz grl pevcev. — Radi petja samega je določila cerkev, da naj bode čisto, blago, resno in mirno. priprosto, vzvišeno, krepko in veličastno, pobožno in sveto, spodbujajoče k pobožni zbranosti in pristrčni zaupni molitvi, z jedno besedo, približuje naj se gregorijanskemu koralu. Klerikom je pa Tridentinski zbor ukazal, da se imajo resno poprijeti koral in se v njem izuriti. Komu drugemu bi bila cerkev pač izročila koral, ko ravno svojim služabnikom? Ti naj se v njem urijo in vadijo, spoznavajo njegovo lepoto in jo skušajo tudi praktično pokazati. Pač častna in težavna naloga, za vsacega posameznega pa sveta dolžnost tudi v tem oziru kaj storiti.

To so tedaj splošnje cerkvene določbe radi petja. Figuralno petje je tedaj le v toliko dovoljeno, če se približuje koralu, če ima znak krščanstva. Radi tega so papeži vze žugali večglasno petje popolnoma odpraviti, ko bi se to ne uresničilo. Njega obstanek je bil odvisen od možnosti tedajnih umetnikov, ki so svojo nalogo sijajno izvršili. Palestrina, Morales, Orlando di Lasso, Vittoria so vzbuditelj klasične dobe figuralnega cerkvenega petja, koral v širjem pomenu, njih slog ostane vedno merodajen. Papež Pij IV. se baje izrazil o Palestrinovi skladbah: Taki so morali biti zvoki, katere je sv. Janez Evangelist (Skr. raz. 15) slišal v nebeškem Jeruzalemu, kakoršne zopet drug Janez (Palestrina) na zemeljskem Jeruzalemu izvablja“. Palestrina in njegovih učencev skladbe so vzor figuralnega cerkvenega petja, v tem duhu se morajo cerkvene pesmi skladati.

A 17. in 18. stoletje ni rodilo pravih cerkvenih mojstrov, pač pa posvetnih, ki so vzlasti opero visoko povzdignili. Mozart, Haydn, Weber, Beethoven so bili glasbeni veščaki prve vrste, a za cerkveno petje premalo krščanski. Silili so se seveda tudi v božje svetišče

s svojimi proizvodi, katere so po istem kroji, kakor opero zlagali. To predrznost jim še protestant Thibaut očita rekoč: „Wie kommt die neuere Zeit im Religiösen kühl matt und überall so weltlich geworden, zu dem Hochmuth, selbst in der Kirche ihre Kräfte zu versuchen und gefühllos alles in Schatten zu stellen, was ächte Christen mit Freude und Wonne erfüllt“. Ljudstvu se je pravi okus popačil; ako bi to tako dalje šlo, bi se mu še navedeni preresni dozdevali. Tega je bila gotovo mnogo kriva nečuječa, za cerkveno petje nebržižna duhovščina. Na Kranjskem so bile razmere še veliko slabše ko drugje. Tu nismo imeli mojstrov glasbe, ampak diletante v pravem pomenu besede. Samouk, ki je v soboto motiko, žago ali dreto djal iz rok, udrihal je v nedeljo in praznik po orglah in dudjal harmonikarji vse kar mu je kedaj na ušesa prišlo. Inenitnejši so bili gospodje solmaštri. Ti so celo komponirali, a da se bolje izrazim kakor kopirali. Podložil je tihotapsko ariji kake opere ali druge posvetne pesmi nabožen slovenski tekst in hajdi v cerkev. Onečiščevalo se je tako božje svetišče, razlegali so se v njem napevi, kateri so vže odmevali po koncertih, gledališčih in plesiščih. Samo mašnik je pel v cerkvenem duhu, katero petje je pa utopil naval peklenških glasov. Tu je veljal izrek sv. pisma: „Moja hiša je hiša molitve, vi pa ste jo storili jamo razbojnikov“. Mat. 21. 13. Tu nastopi velezaslužni Gregorij Rihar. Vrli mož je imel najboljšo voljo, lepo zmožnost in nadarjenost, železno pridnost, pobožno srce, a ni poznal klasikov 16. stoletja. Cerkevnega duha ni mogel zadeti; cerkevnega pravim, pač pa je pel v narodnem duhu. Neumorno se je trudil, mnogo zboljšal a pravega cerkevnega duha pri marsikateri svoji pesmi ni mogel doseči.

Vzhujal se je tedaj ob polovici 19. stoletja gemebundum desiderium po možu, ki bi bil zmožen, od Boga poklican tedajno cerkveno petje popolnoma prenoviti in preustvariti. Kdo drugi bi bil zato bolj na mestu, ko ravno duhovnik? Vsaj njemu ne sme biti vse jedno, kar se godi v cerkvi, čuvati mora nad vsem. Stavbarji, kiparji in slikarji morajo za cerkev v krščanskem duhu vsvarjati svoje umotvore. Bode li duhovniku pripuščala vest, da se božji hram spremeni v navadno prebivališče, da se po kipih žali sramožljivost, da podobar slika prebl. Dev. Marijo — sit venia verbo — kot natakarico? Tako skrb naj duhovnik tudi petju posveti.

Toda na kaj se bode oziral preosnovatelj tedajnega petja? Morebiti na voljo in željo vernikov, na njih popačeni okus; bode li temu hotel ustreči? Gotovo ne. Ozirati se bode moral na dane cerkvene določbe, na petje, katero je cerkev odobraval, pospeševala, gojila kot svoje dete in si ga popolnoma prisvojila. Ozirati se bode tedaj moral na koral, na slog klasikov 16. stoletja in skušal zopet njih duh v cerkveno petje vpeljati.

Nasprotstva se seveda ne sme zbiti, „zum Reformiren gehört ein Eisenkopf und gehörens Eisenfäuste“. „Feuer bin ich gekommen zu bringen und was will ich anders, dass es brenne“. Tega se zavedajo nastopil je neustrašeni Witt, s gorečim ognjem in božjo vnemo skušal je s pikrim peresom, neumorno delavnostjo, z besedo in djanjem v cerkveno petje zopet cerkevnega duha vlihniti. Ta načela, ti nagibi so ga vodili, to je tudi namen in smoter cecilijanstva. Ta, nekaterim tako čudna, prikazen v bistvu svojega delovanja ni tedaj nič kaj novega, ampak le nekako prenovljenje staro — krščanskega duha. Narodnosti nikakor ni v kvar, akoravno nam je izšla iz neprijazne Nemčije, temveč združuje tesno vez vesoljnega krščanstva, lika in čisti okus cerkevnega petja, Witt je jel 1866 izdajati lista „Fliegende Blätter für katholische Kirchenmusik“ in „Musica sacra“ v katerih dveh listih je teoretično razširjal svoje nauke in jih ob jednem s svojimi klasičnimi skladbami dejansko izvajal in si v kratkem času pridobil po vsem svetu unetih privrženecv. Snovala so se cecilijanska društva, ustanavljale orgljarske šole, praznovali sijajni shodi. Rim sam je z veseljem pozdravil in odobril novo podjetje. Roma locuta, causa finita. Nasprotnikov seveda tudi ni primankovalo. Tudi pri nas je bil lud boj. Ščuvali so liberalni časniki, katerim je vse cerkveno uže tako na poti, oglasali so se pa, žali Bog, zoper tudi tovariši — duhovniki. Tolažiti jih zamore sedaj le nevednost. Ars non habet osorem, nisi ignorantem.

Mi pa, predragi tovariši, zavedajoč se svoje dolžnosti — ad prudentes dico — mi se bomo oklenili cecilijanškega društva, učili se in vadili in skrbeli, da bode petje po slovenskih cerkvicah nekaj odmev devetih angeljskih korov, ki svojemu nebeskemu Stvarniku pojó večno Hosanna — Alleluja — spev, da bode cerkveno petje k molitvi opominjajoč, vzbujajoč, k nebu puhteč „Sursum eorda“.

D o p i s i.

Štanga. Naj se tudi jaz oglasim prvič s svojim skromnim poročilom iz tukajšnih hribov. Že je leto preteklo, kar sem začel opravljati svoj posel.

Ko sem nastopil službo, mi je zapustil moj prednik g. B. Pirnat že precej izvežbane pevke, namreč: 2 sop. in 2. alt.; za kar sem mu hvaležen. Ali niso mi ugajali njih glasovi, ker so precej disonirali med seboj; torej kaj storiti? Začeli smo peti dur-škale gori in doli, potem razne skladbe unisono, tako da sedaj pejejo že čisto. Seveda je izjema, kadar katera ni pri glasu, takrat tudi gotovo ne more čisto peti. Učimo se vsako nedeljo in praznik 1½ ali 2 uri. Ni veliko in bi rad tudi več učil, pa kaj, ker mi razmere ne dopuščajo.

Naučili smo se pa na novo 2 latinski maši in sicer: Kurze und sehr leichte Messe od Oswalda Joos in missa „Statuit“ od J. Lavtižarja; obedve ste enoglasni. Morebiti kdo poreče? Zakaj neki le vse unisono? Odgovarjam: Zato, ker prvič je to — rekel bi — za službo božjo nekako bolj dostojno, ker inate obedve prav lep koralni značaj. Posebno je pohvalevredna missa „Statuit“. Vprašam pa: kaj je lepšega in imenitnejšega za petje pri službi božji nego koral, da se le prav izvršuje? — Drugič pojemo pa tudi zato unisono, da se uho privadi dobremu in čistemu posluhu, jezik pa lepi in čisti vokalizaciji. Potem smo se naučili na novo naslednje motete: „Tui sunt coeli“ iz zvezka goriških cecilijancev; iz „Lauda Sion“ pa „Haec dies“ od J. Schweitzer-ja, iz Cerkv. Gl.-a Offertorium in solemn. Corporis Christi zl. Ig. Hladnik 5. p. 1885 l.; grad. de com. Confessoris zl. R. Burgarell 5. p. 1885. l., grad. in festo immaculatae B. M. V. zl. J. Carli 10. p. 1887. l. in pa „Inveni David“ zl. Ig. Hladnik; „Vidi aquam“ zl. A. Foerster 5 p. 1886. l. in „Asperges“ zl. Fr. Meglič 10. p. 1888. l. Pojemo tudi več hymen od Ig. Hladnik-a za sv. R. T. Naučili smo se na novo tudi veliko slovenskih. Prav dobro došle so nam božične pesmi od P. A. Hribar-ja in P. H. Sattner-ja; pojemo iz njih naslednje številke 1. 2. 4. 5. 8. 10. 12 in 13. Po mojem mnenju so jih vsi cerkveni zbori z veseljem vsprejeli v svoj katalog, kajti ravno teh nam je manjkalo; bili smo jih potrebni ravno tako, kot lačni kruha. Razvidi se že iz tega, da so vsem dobro došle, ker bode kmalu prva izdaja razprodana, ako že ni. Mislim da sem s tem opravil dolžnost, katero nalaga Cerk. Glasb. meni, kakor tudi vsem drugim gg. organistom in pevovodjem. Želim, da bi tudi drugi moji sošolci in somišljeniki kaj poročali, ker vsakdo rad prebira dopise, da iz njih izprevidi, kako se mu je ravnati; a žalibog da tako poredkem dopisujemo našemu glasilu. Mnogo organistov je že izučila ljubljanska orglarska šola iz sosednje Lavantinske vladikovine, pa vendar le malo dopisov dobivamo od tam. — Bral sem, da je Cerk. Gl. na slabem stanju in da pomanjkanja trpi. Bi si li ne dalo boljše ga podpirati? Kako pa bi se zboljšalo njegovo stanje?* Jaz mislim, da to ne bi bilo težko, ako bi le bili v bratovski zvezi s sosednjimi vladikovinami. Poglejmo na Štajarsko! Koliko je organistov in pevovodij ki bi ga prav lahko podpirali z različni močmi; ali žali, da se še ne zavedajo. — Mnogo jih je, ki bi bili lahko dobri organisti, toda zakaj pa niso? Zato ker niso podučeni in se ne zanimajo za sveto cerkveno glasbo. Oni mislijo: Dovolj je, da le službo opravljajo; tega pa malokateri pomisli, kako jo naj opravlja. Rečem in trdim, da, ako bi oni prebiral Cerk. Gl., gotovo bi se probudili in nastopili drugo pot.

Silvester Šentjarc, organist.

Iz Slavine na Pivki. Malo ali nič dopisov bilo je iz naše stare in obširne fare v „Cerk. Gl.“; vsaj tako se spominjam, ker bral sem že iz začetka vsaki letnik. Vsak kraj po deželi ima kake svoje izjemne navade in šege, tako tudi tu. Pa o teh ne bodem govoril in tudi o šoli ne, da-si sem učitelj; ampak o petji in glasbi cerkveni, katera mi gre iz srca kot orglavcu tukajšne farne cerkve. Pred 15 meseci prevzel sem častno službo orglavca in se naprej opravičim s tem, da v prvem začetku nima človek posebno gradiva za kako dopisovanje. Oprósti dragi bralec, da pričnem o neznatni zgodovini orgel in orglavcev pri tej cerkvi. Pred letom 1867. stale so v naši cerkvi precej stare orgle, v obsegu kakih osem

spremenov. Te orgle, četudi hripavo, še dandanes dihaajo pri sv. Ivanu (dom. v Štovanu) t. j. v ekspozituri Slavinski. Vse delo kaže, da je bil njih izvršitelj, nekdanji Kunath, kateri je veliko orgel po Kranjski napravil, in od katerega sem slišal prostejše reči, da je znal nebeško glasbo v orgle narediti. — Leta 1867. poskrbel je č. g. župnik rajni Pokoren za nove orgle. Delo prevzel je bil naš vrlj umetnik g. Fr. Goršič, katero mu še danes po preteku 24 let časti ne ruši. Pretečeno leto izčistil in preglasbil jih je rečeni mojster do celega. Spremenov je 14, med njimi 3 na nogah in kopel, ter smem reči: iz onega časa so orgle prav dobre. Ali dandanes se je vspela umetnost gosp. mojstra precej više in če bi on sedanji čas te orgle postavljaj, izvestno bi bil njih načrt drugi. Zakaj nekaj spreminov pri orglah ima zamenjane glasbene značaje; pedala je le eno oktavo, drugi se ponavlja, pedalna vez vleče miksturo in kar najbolj pogrešam, nimajo valčka, ki bi odpiral forte in zapiral piano. Razumno je, da se te stvari zdaj brez truda in večjih stroškov na mah ne dajo odpraviti. Na stare in nove orgle igral je do l. 1882. do svoje smrti g. L. Kušlan še čez 30 let. Kako je ta dolga leta pel in orglaj, mi ni znano; vem le, da je bil kot orglavec in učitelj tukajšnjemu ljudstvu priljubljen. Ker so Slavinčanje l. 1867. dobili čisto nove orgle, tudi njih veselje ni bilo majhino. O blagoslovljenji orgel pozvali so orglat takrat na Pivki slovečega orglavca Juh-a iz Hrenovic. Prišedši v Slavino pozdravili so ga nekateri rekoč: Kaj ne, danes bodo naredili eno na nove orgle? In odgovor je bil: Bom „zašpilal“ eno v „cirkel“, da bo na mizi večji „firkelj“. Mož sede k orglam, in vdari eno, da bi bili vsi lahko v cerkvi piesali. Tako mi je pripovedoval ne davno že prileten tukajšnji rojak. Zato se kar nič ne moremo čuditi, da iskra želj za take polske igre v priprostejšem ljudstvu zlasti tu na Notranjskem še vedno prav, prav živo tli. Kako se tak okus vkorenini in kako isti vstrajen ostane, zapazim večkrat pri pogovorih z ljudmi, katerim so „marši“, polke i. t. d. še zmiraj na srci. Ako jih hočem poučiti, da to ne gre in kar sem parkrat že poskusil, je navadno vse brezuspešno. Ljudstvo hoče poskakovati in biti veselo, kakor bi že dišalo po Italijanih, ker res nismo več tako oddaljeni njih sosedje. Zakaj se v tem okraji za cerkveno glasbo malo stori in zboljšave zaostajajo, nočem preiskovati; uverjen pa sem, da mnogo čč. duhovščine prav dobro misli. Moj prednik učitelj-orglavec se je precej trudil s poučevanjem v cerkvenem petji. Leta 1882 je bil nastopil orglarsko službo in izvežbal, skoravno ne do popolnosti, en deški zbor; in ko je ta prenehal, drugi dekliški cerkveni zbor. Pri tej priliki pokazalo se je, da dečki, poznje kmečki fantje niso vstrajni za cerkveno petje. Kadar odrastejo, se jednemu ne poljubi več učiti, drugi je šel k vojakom, tretji gre raje k igri balincat, četrti je pa menda pijan i. t. d. Odbral je bil toraj osem deklic šolare, katerih so pa le štiri več let hodile pet. Po petletnem delovanji odstopil je moj prednik, ne vem iz katerih vzrokov iz orglarske službe in nastopil jo je nek mladenič iz orglarske šole, ki pa še eno leto ni obstal na tem mestu, dasi je po izjavi nekaterih tudi cerkveno orglal in pel. Za tem pa je nastopil pravi vzorni čas in med ljudmi je šumelo: Ta pa mu zna, ta! Med temi ljudmi pa ne mislim olikanih. Č. g. duhovnemu svētniku ponudila se je prilika vzeti moža za orglavca, kateremu ni bilo treba oskrbeti stanovanja, ne drugih sitnosti imeti ž njim, kakor s prejšnjim; dobro misleč, da bode enako cerkveno orglaj. Ta mož orglavec, je moral vendar vediti, da se cerkvena glasba že 20 let zboljšuje in ker je bil skozi dolgo vrsto let orglavec, tudi še ne posebno star, bi se bil menda vendar lahko poslužil kake prevstrojitve. Resnica je: Kar jih deset sezida, vse eden na mah podere. Ta ljubeznjivi mož igral je le za veselje in kratek čas. Saj je pa tudi sam rekel, potem ko se mu je služba odpovedala: „Tacega ne bo več!“ Misli sem si, to zvedevši: Bog daj! Stare razvade n. pr. polzke modulacije, močni forte konec zadnje pesni, pred in po povzdigovanji same od Matere božje, neizpremenjena raba spreminov na najprostejšo nedeljo ali na največji praznik v letu, nikak ozir na adventni ali postni čas, vedni fortissime pri rezponzorijah i. t. d. — to opustiti vendar ne dela orglavcu nikakih težav, naj je tudi že star. Odkrito moram reči: Prvo nedeljo, ko sem slišal njegov preludij o pristopu mašnika k altarju, nisem le zarudel, nego jel sem od sramote v tla gledati in šel bi bil iz cerkve, če bi se ne bil bal brez sv. maše biti. Da so sledili za me gorki nasledki pri nastopu orglanja, je dosti umevno. Stare pevke, štiri dekleta v

starosti še pod 20. letom, odstopile so na mah, češ, da se nočejo še enkrat cecilijanskih pesmi učiti. Glas ljudstva je bil: Ta pa ne zna vseh spremenov odpreti. Da, celo do otrok je prodrli njegov okus. Prišel sem vežbati v petji otroke šolarce, druge, ki so ravno šolo zapustile v starosti 11 do 15 let in kaj je njih volja? Rade bi pele klafirske napeve, prosijo me, naj jih naučim „Tantum ergo“ ki se ponavlja, naj pojemo po povzdigovanji le od Matere božje, rekši: saj so tudi prej tako pele. V Ceciliji, pravijo, ni kaj lepih pesem i. t. d. Dobro pevko, 15 letno dekle, moral sem lani sredi leta odsloviti, ker je trmasto in trdovratno trdilo, da moramo to peti, kar bi ljudje radi. Pred preglasnim petjem moram jih mnogokrat zadrževati, da ne postane petje kričanje. Gledé dinamike mi je treba mnogo truditi se; najbrž orjem v tem še le ledino. Ker pa imam vztrajno voljo in včasih železno potrpljenje proti prej navedenim izjavam in željam, zato gre zdaj od časa do časa vse na bolje. Deklice, ki pojo, je šest in sam. V začetku peli smo eno- in dvoglasno, več mesecev zdaj tudi triglasno in ravnokar prišel sem tudi s četrnim glasom. Deklice sem razdelil, dve k sopranu, dve k altu in dve k basu, kadar nam ne pomaga gosp. Verbič, tukajšnji drugi učitelj. Vežbati sem prišel pevke po številkarski metodi, ki se mi najprostejša in najpripravnejša zdí. Za cerkvene zборе po deželi je ta metoda velike vrednosti, ker tu ni treba pevskih vaj 12 v dur in 12 v mol, ima edino dur- in edino mol-škalo. Po nji se dospe najprej do sekiric. Kdor se hoče po njej ravnati, naj bere č. g. Gr. Jakelj-na navod v Cerk. Gl. letnik 1883. t. j. „Navod za poučevanje v petji po Paris-Galin-Chevé-ovi metodi“. Po 6 ur poučevanja na teden, priredil sem pevke v treh mescih, da so pričele prostejši napeve peti po številkah. Po pretoku petih mesecev pre-topili smo k sekiricam. Učile so se rade in nekaterim se nadarjenost res ne more odkrati. V 15 mescih pričeli smo se 152 raznih napevov, med njimi dve latinski maši: Missa „Statuit Dominus“ od I. Lavtizarja, drugo: Missa in honor. s. Aloysii od Singenbergerja; največ pojemo jih iz Cecilije I. in II. del. Toliko mi je bilo mogoče storiti v tem času do konec marca t. l. — Hvala marljivemu č. g. duhovnemu svetniku Iv. Sajevcu, da me res blage volje v tem podpira, ker mi rad kupi potrebnih napevov in oskrbi, kar spada k tej stroki.

S. Puncih.

Razne reči.

— Zbor za sv. obrede (S. R. C.) v Rimu je izdal okrožnico gledé pravilnega tolmačenja in praktične uporabe po nji danih določb za polifono in figuralno cerkveno petje, da se na njeni podlagi odstrani vsakoršen posvetni smer iz cerkvene glasbe. Ta okrožnica je zaupljivo obrnjena do najpristojnijih cerkvenih skladateljev in kapelnikov raznih dežel, in jim naroča, naj tudi zaupljivo odgovoré na troje od S. R. C. v ono svrhu stavljenih vprašanj.

— Mil. g. škof regenburški, dr. Ignacij pl. Senestréy, kateremu se ima „Cecil. društvo“ v prvi vrsti zahvaliti za svoj razvoj in reformo cekv. glasbe, je dné 19. marcija v Rimu praznoval 50letnico svojega mašništva in to v oni cerkvi, kjer je imel pred polstoletjem novo mašo. Škofijsko deško semenišče v Regensburgu je tem povodom privedilo duhovno slavnostno igro s petjem in živimi podobami iz življenja sv. Ignacija Lojolskega. Glasbo je zložil vodja Renner. — Mojster M. Haller pa je dné 23. febr. t. l. obhajal 25letnico kot kapelnik kolegijatne cerkve N. Lj. Gospé pri stari kapeli. Čestitamo!

— Z veseljem naznanjamo, da je g. Ant. Foerster, sin našega stolniškega kapelnika, prejel častno darilo Liszt-ovo 500 mark ter da se mladi umetnik na glasoviru pripravlja za večjo *tournée* po Avstriji in Nemčiji. Čestitamo in želimo dobro srečo!

— Glavni kapital kongregacije beuronskih benediktincev je sklenil, D. Pothier-ove koralne knjige za svoje zборе vpeljati.

— V Feldkirchu na Predarlskem umrl je dné 15. nov. 1891. g. Jos. Eisensohn, c. kr. vodja ondotne gimnazije. Bil je sam dober pevec in velik častitelj glasbe, zlasti cerkvene, za katero je svoje učence posebno umenal in to ne zaman, kajti ta šolski zavod smé se gledé glasbe drugim za vzor postaviti.

Fridana je listu 4. šteev. prilog.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.